

ROLF ENGLUND:

När pengarna verkligen är slut

Den nationella manifestation som skedde över blockgränserna i höstas gjordes för att försvara en av politiker bestämd växelkurs. Det stämmer till eftertanke att den största politiska enigheten, sedan samlingsregeringens enighet om eftergifter mot Hitler-Tyskland, skedde kring en politik som var felaktig. Den eftertanken leder också till frågan om vad uttrycket "över blockgränserna" kan tänkas betyda i den nya världsordning i vilken vi nu lever – den post-socialistiska.

Anders Isaksson: **När pengarna är slut – Valfärden efter välfärdsstaten.** Brombergs – Moderna Tiders Bokförlag AB 1992

Om det inte längre finns någon socialism, annat än för tokstollar, så kan det inte finnas något socialistiskt block och därmed ej heller något icke-socialistiskt block. Förmodligen kommer politiken, liksom det mesta annat i Sverige, att bli som i USA. Valet står mellan Pepsi och Coke, mellan demokrater och republikaner. Det gäller, kort sagt, att få fram Sveriges mest kompetenta regering, om vi nu inte redan har det.

Dessa tankar, liksom många, många andra tankar kan man få vid genomläsning av Anders Isakssons med rätta hyllade pamflett "När pengarna är slut – Valfärden efter välfärdsstaten". Anders Isaksson är inte bara en skarpsynt iakttagare av det svenska samhället i sina betraktelser i Dagens Industri och Moderna Tider, där hans artiklar har fyllt en angelägen mentalhygienisk funktion under det senaste året, då man annars kunnat få för sig att det var man själv som var galen.

Han är också en mycket seriös forskare som skrivit biografierna om Per Albin Hansson: "Vägen till folkhemmet" och "Revolutionären".

Hans tes är att välfärdspolitiken inbjuder till utnyttjande. Vi anpassar oss till förmånerna, rationellt och förnuftigt ur den enskildes synvinkel men ekonomiskt förödande ur kollektivets. Socialdemokratin har visserligen drivit på och moderaterna spelat Kassandras roll, men det mesta har ändå beslutats i bred enighet, skriver han. Han ger i sin lilla skrift, som man läser med även litterär njutning på någon timme, lika slagkraftiga som tragikomiska exempel på detta.

Anders Isaksson är uppvuxen med socialdemokratin och var en kort tid också anställd hos Ingvar Carlsson under dennes tid som framtidsforskare. Ändå är det nog så att värderingarna hos denne intellektuelle gråsosse i de flesta fall ligger nära den patriarkaliska ämbetsmannahögerns, ett släkte som länge varit utrotningshotat och som väl nu nästan bara fortlever i form av Carl Bildt.

– När de bärande inslagen i vårt välfärdssystem utformades var de sociala normerna mycket homogena, de betonade plikt, hederlighet, skötsamhet och ansvar och utlovade framgång åt den som ansträngde sig, som studerade och förkovrade sig, skriver Isaksson och pekar på överklassens motsvarande disciplin inom sig, en anda av patriarkaliskt ansvar, husmanskost till vardags och måttfullt leverne; noblesse oblige, kort sagt.

Nu är det, till förfäran för fyrtiotalister som Isaksson och mig, "grabbarna med ring i örat, plyschklädda amerikanska vans och svarta inkomster som tar hem stålarna, som lever flott och bekvämt".

Vad bör då göras, nu när pengarna är slut? Ja, det är ju inte så gott att veta och man får därför ursäkta Anders Isaksson att hans botemedel inte är i klass med hans analys. Självfallet bör dumt utformade välfärdssystem rättas till. Men, och det är viktigt att inse, detta bör naturligtvis ske oberoende av det statsfinansiella läget. Det gagnar vare sig partitaktiken eller reformerna av dumt utformade system att gå ut med budskapet att "nu är det kris i statsfinanserna och därför skall vi minska anslagen till de långtidssjukskrivna".

Om statsfinanserna behöver rättas till bör det helst ske separat från systemskiftena i övrigt. Som nuvarande ordförande i riksbanksfullmäktige, och därmed formellt ansvarig för ränta och växelkurs, Staffan Burenstam Linder, en gång sagt: "Det är bra, men svårt, att slå två flugor i en smäll". Man bör därvid ha i åtanke att det råder skillnad mellan en hushållsbudget och samhällsekonomin, en ståndpunkt som Gösta Bohman fått lida mycket smälek för under anti-keynesianismens snart passerade höjdpunkt. Det är också skillnad mellan att överdriva möj-

ligheterna till "fine-tuning" och att vilja förhindra att en deflation övergår i ren depression.

När man skall bedöma om statsfinanserna leder till inflation, eller deflation, måste man också inse att effekterna på ekonomin blir helt olika om underskottet har uppstått genom en ökning av barnbidragen eller om underskottet, via räntor på statsskulden och stöd till banker, försvinner ner i kreditförlusternas svarta hål där penningmängdens ökning förintas och byts i en deflationistisk minskning. Det är i kreditexpansionens rosiga tid som staten skall strama åt – inte när kreditförluster och nya kapitaltäckningsregler får bankerna att minska sina balansräkningars omfång.

Även om man inte håller med Anders Isaksson i allt är det lätt att instämma i hans slutord om att krisen i dag inte är en vanlig ekonomisk kris, "ingen lågkonjunktur som snart övergår i högkonjunktur så att allt blir som vanligt igen. Det är i första hand en systemkris, så djup att den faktiskt hotar att leda till en systemkollaps om ingenting görs."

JONAS FRYCKLUND:

Den offentliga sektorn

Tillsammans med några av Sveriges ledande ekonomer har Bo Södersten tagit sig an uppgiften att skriva boken om den offentliga sektorn. Även om denna är tänkt som en lärobok för den grundläggande undervisningen i nationalekonomi saknar den inte intresse för en bredare läsekrets. Matematiska form-

ler och diagram har minimerats, och engelska begrepp har översatts, allt i syfte att underlätta för läsaren.

Bo Södersten (red): **Den offentliga sektorn**, SNS Förlag 1992

Det är intressant att notera att boken in-